

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2025

**Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála**

Tíreolaíocht

Gnáthleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuilleanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Agus breithniú á dhéanamh ar an scéim mharcála seo, ba cheart aird a bheith ar an méid seo a leanas:

- Braitheann na mionsonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an gcaoi a gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna atá ar fáil don fhreagra ar an scrúdpháipéar.
- Caithfear focail, nathanna cainte nó frásaí a úsáid i gceart i gcomhthéacs agus níor cheart iad a bhréagnú, agus más léir go n-úsáidtear go mícheart iad nó go mbréagnaítear iad, ní féidir na marcanna a thabhairt.
- Mar riail ghinearálta, más ann d'amhras faoi bhailíocht aon fhreagra, ní mór do scrúdaitheoirí dul i gcomhairle lena scrúdaitheoir comhairleach sula mbronntar marcanna.
- Níl na moltaí ná na samplaí srl. a thugtar sa scéim uileghabhálach agus is féidir glacadh le freagraí malartacha bailí eile srl.
- Chun críche marcála, is éard is Pointe Substantiúil Ábhartha (PSÁ) ann ná aon bhlúire eolais fhíorasaigh amháin a dtabharfaidh scrúdaitheoir ualú marcála dó mar atá leagtha síos sa scéim mharcála (3 mharc de ghnáth). Mar a moladh roimhe seo i gCiorclán S85/09 agus sna Táscairí Marcála Samplacha atá ar fáil ar shuíomh gréasáin Choimisiún na Scrúduithe Stáit, ba cheart go dtiocfadh gach PSÁ as an eolas a thugann an t-iarrthóir, ar bhealach a bhfuil freagra iomlán mar thoradh air atá comhleanúnach tríd is tríd.

Fiosrú sa Tíreolaíocht- Croí-Aonad 3

1. Réamhrá

4 PSÁ @ 1 mharc an ceann

Comhréireacht leis an bhfad a leagadh síos – 1 mharc Líon iomlán na marcanna 5

2. Pleanáil

4 PSÁ @ 1 mharc an ceann

Comhréireacht leis an bhfad a leagadh síos – 1 mharc Líon iomlán na marcanna 5

3. Bailiú Sonraí

Dhá Mhodh/Thasc @ 18 marc an ceann

Gach modh/tasc – 9 PSÁ @ 2 mharc an ceann 36m

I gcás gach Modha/Taisc, ceadaigh aon PSÁ amháin má tharraingítear léaráid faoi.

Comhleanúnachas – 2m grádaithe (2/1/0)
--

Comhréireacht leis an bhfad a leagadh síos 2m 4m

Líon iomlán na Marcanna 40

4. Torthaí, Tátail, Meastóireacht

Trí cheannteideal @ 8 marc an ceann

Gach ceannteideal: 4 PSÁ @ 2 mharc an ceann 24m

Comhleanúnachas – 4m grádaithe (4/2/0)
--

Comhréireacht leis an bhfad a leagadh síos 2m 6m

Líon iomlán na Marcanna 30

5. Eagrú agus Cur i Láthair na dTorthaí

Dhá mhodh éagsúla don chur i láthair.

Gach cur i láthair: 5 PSÁ @ 2 mharc an ceann

Líon iomlán na marcanna 20

Briseadh síos ar na Marcanna don Chur i Láthair

Píchaírt / Treoghraf / Barrachairt / Scaipghraf srl.

Lipéad / ciorcal curtha ar ais X	2m
Lipéad curtha ar ais Y / í curtha sa lár	2m
Na sonraí curtha i láthair i gceart	2m
Na sonraí curtha i láthair i gceart	2m
Imprisean iomlán	2m grádaithe (2/1/0)

Léaráid / Sceitse / Léarscáil

1 bhlúire amháin eolais agus nótaí curtha leis	Léirithe 2m + Ainmnithe 2m
1 bhlúire amháin eolais agus nótaí curtha leis	Léirithe 2m + Ainmnithe 2m
Imprisean iomlán	2m grádaithe (2/1/0)

Tábla

Teideal	2m
Aiseanna lipéadaithe	2m
Colúin lipéadaithe	2m
Sonraí	2m
Imprisean iomlán	2m grádaithe (2/1/0)

CUID A hAON – CEISTEANNA GEARRFHREAGRA – 100 MARC

AON **DEICH** gCEIST @ 10 MARC AN CEANN

Déan **gach** ceist a ndearnadh iarracht uirthi a mharcáil agus bronn marcanna ar na deich gceist leis na marcanna is airde.

C.1	B	2m	
	E	2m	
	A	2m	
	D	2m	
	C	2m	lomlán 10m
C.2 (i)	C	2m	
	B	2m	
	A	2m	
(ii) (a)	Bréagach	2m	
(ii) (b)	Fíor	2m	lomlán 10m
C.3 (i)	C	2m	
	A	2m	
	B	2m	
	D	2m	
(ii)	Creimeadh	2m	lomlán 10m
C.4 (i)	B	2m	
	C	2m	
(ii)	Carraig dhríodair	2m	
	Carraig Mheiteamorfach	2m	
	Bruthcharraig	2m	lomlán 10m
C.5 (i)	Soir ó thuaidh	5m	
(ii)	7 km ²	5m	lomlán 10m
C.6 (i)	Galf 18 bpoll	2m	
	Bealach rothaíochta	2m	
	Cillin	2m	
(ii)	Náisiúnta (tánaisteach)	2m	
(iii)	Siombail atá tarraingthe i gceart	2m	lomlán 10m

C.7 (i)	Bréagach	2m	
---------	----------	----	--

	(ii)	Bréagach	2m	
	(iii)	Fíor	2m	
	(iv)	Fíor	2m	
	(v)	Fíor	2m	lomlán 10m
C.8		B	2m	
		E	2m	
		A	2m	
		D	2m	
		C	2m	lomlán 10m
C.9	(i)	1973	2m	
	(ii)	3	2m	
	(iii)	An Chróit	2m	
	(iv)	2004	2m	
	(v)	Buntáiste bailí	2m	lomlán 10m
C.10	(i)	C	2m	
		D	2m	
		A	2m	
		B	2m	
	(ii)	Frithchioclón	2m	lomlán 10m
C.11	(i)	32 (%)	2m	
	(ii)	Muineachán & Longfort	2m	
	(iii)	Carr	2m	
	(iv)	2,320,297	2m	
	(v)	Tionchar bailí	2m	lomlán 10m
C.12	(i)	D	2m	
		A	2m	
		C	2m	
		B	2m	
	(ii)	Suanach	2m	lomlán 10m

CUID A DÓ – CEISTEANNA STRUCHTÚRTHA – 300 MARC

Ní mór duit tabhairt faoi **THRÍ** cheist. Ní mór ceist amháin as dhá cheann de na ranna thíos a fhreagairt:

- Roinn 1: **Patrúin agus Próisis sa Chomhshaol Fisiceach** (Ceist 1-3)
- Roinn 2: **Tíreolaíocht Réigiúnach** (Ceist 4-6)
- Roinn 3: **Toghaonaid** (Ceist 7-12)

Is féidir an tríú ceist a roghnú as roinn ar bith.

Tá na ceisteanna go léir ar cómharc.

***FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SA FHREAGARLEABHAR INA
BHFUIL CUID A hAON***

ROINN 1

PATRÚIN AGUS PRÓISIS SA CHOMHSHAOL FISICEACH

Ceist 1 go 3

Tá 100 marc ag gabháil le gach ceist.

Ceist 1

1A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis.

Ar an tsracléarscáil, **taispeáin** agus **lipéadaigh** gach ceann díobh seo a leanas:

- Loch Coirib
- Bóthar an N59
- Limistéar ina bhfuil foraois bhuaircíneach ar an taobh thoir theas den léarscáil
- An limistéar ar fad de thalamh atá os cionn 200 méadar ag M 03 42
- Oileán Inis Seanbhotha (*Inishshanboe Island*).

Imlíne na Sracléarscáile:

Teorainneacha/Fráma	1m
Toisí (tírdhreach)	2m
Imrisean iomlán	2m grádaithe (2/1/0)
	Fo-lomlán 5m

Cúig mhír léirithe agus lipéadaithe mar seo a leanas:

Á léiriú	3m grádaithe (3/1/0)
Lipéadaithe	2m
	Fo-lomlán 25m

Más follasach gur rianaíodh é, bronn 50% de na marcanna le fáil le haghaidh míreanna a léiriú agus a lipéadú agus 0m as 5m le haghaidh teorainneacha, comhréir agus imrisean foriomlán.

Iomlán 30m

1B. Próisis Dromchla

Freagair (i) nó (ii)

- (i) Mínigh, le cuidiú léaráidí, foirmiú **dhá** tírghné ar bith.

Foirmiú dhá tírghné ar bith @ 20 marc an ceann.

Le haghaidh gach tírghné:

Tírghné ainmnithe	1m
Léaráid(i) dhá ghné @ 2 mharc an ceann	4m
Tugadh míniú ar fhoirmiú 5 PSÁ @ 3 mharc an ceann	15m

Ní mór do PSÁ amháin ar a laghad míniú a thabhairt ar phróiseas ábhartha.

Ceadaigh PSÁ amháin le haghaidh sampla ainmnithe.

Is féidir PSÁanna a bhronnadh ar eolas ábhartha, sa bhreis ar an eolas atá sa téacs, a thugtar sna léaráidí.

Iomlán 40m

Nó

- (ii) Tabhair cur síos agus míniú ar **dhá** phróiseas ollghluaiseachta ar bith.

Aon dhá phróiseas @ 20 marc an ceann

Do gach próiseas:

Próiseas luaite	2m
Cur síos / Míniú 6 PSÁ @ 3 mharc an ceann	18m

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Ceadaigh sampla ainmnithe le haghaidh PSÁ amháin.

Ceadaigh PSÁ amháin as léaráid anótáilte ábhartha.

Is féidir PSÁanna a bhronnadh ar eolas ábhartha, sa bhreis ar an eolas atá sa téacs, a thugtar sna léaráidí.

Iomlán 40m

1C. Idirghníomhaíocht an Duine le Timthriall na gCarraigeacha

Tabhair cur síos agus míniú ar an dóigh a n-idirghníomhaíonn an duine le timthriall na gcarraigeacha agus bíodh tagairt agat do cheann **amháin** díobh seo a leanas:

- Cairéalú
- Mianadóireacht
- Saothrú Ola/Gáis
- Táirgeadh fuinnimh gheoiteirmigh.

Cur síos / míniú 10 PSÁ @ 3 mharc an ceann.

Ceadaigh PSÁ amháin le haghaidh sampla ainmnithe.

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Ceadaigh PSÁ amháin as léaráid anótáilte ábhartha.

Is féidir PSÁanna a bhronnadh ar eolas ábhartha, sa bhreis ar an téacs, a thugtar sna léaráidí.

Is féidir glacadh le léirmhínthe dearfacha agus diúltacha.

Iomlán 30m

Ceist 2

2A. Bolcáin

Gníomhaíocht Bholcánach i Haváí, Stáit Aontaithe Mheiriceá

2024.

Tuigtear ar fud an domhain gur oileán bolcánach gníomhach é Haváí, atá suite san Aigéan Ciúin.

Tá Haváí suite ag pointe te agus bíonn brúchtaí bolcánacha ansin go minic. Is é an pointe te is cúis leis na brúchtaí seo.

Tá bolcán Kilauea, atá suite sa taobh thoir theas den oileán, ar cheann de na bolcáin is gníomhaí ar domhan. Bhrúcht sé trí huaire in

Ó thaobh na turasóireachta de i Haváí, tá tóir mhór ar na bolcáin agus mealltar a lán turasóirí go dtí an t-oileán gach bliain dá mbarr. Mar sin féin, cuireadh roinnt turas ar ceal in 2024 toisc gur bhrúcht gáis thocsaineacha agus deatach as Kilauea.

Arna chur in oiriúint ó www.nps.gov

Scrúdaigh an tuairisc thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Cén t-aigéan ina bhfuil Haváí suite?

An tAigéan Ciúin

6m

- (ii) Cad is cúis leis na brúchtaí a luaitear san alt?

Pointe te

6m

- (iii) Cé mhéad uair a bhrúcht Kilauea in 2024?

Trí

6m

- (iv) Liostaigh **dhá** iarmhairt a bhaineann le brúchtadh bolcánach.

Iarmhairtí bailí liostaithe

3m+3m

- (v) Mínigh go hachomair bealach **amháin** a bhféadfaí an damáiste a dhéanann brúchtadh bolcánach a theorannú.

Míniú achomair dhá PSÁ @ 3 mharc an ceann

6m

Iomlán 30m

2B. Carraigeacha

- (i) Ainmnigh **dhá** shampla de charraigeacha dríodair.

Carraigeacha dríodair ainmnithe **3m+3m**

- (ii) Luaigh **dhá** úsáid atá ag carraigeacha dríodair.

Úsáidí bailí luaite **4m+3m**

- (iii) Tabhair cur síos agus míniú ar an tslí a bhfoirmítear carraigeacha dríodair.

Cur síos/Míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann **27m**

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Ceadaigh PSÁ amháin as léaráid anótáilte ábhartha.

Is féidir PSÁanna a bhronnadh ar eolas ábhartha, sa bhreis ar an eolas atá sa téacs, a thugtar sna léaráidí.

Iomlán 40m

2C. Idirghníomhaíocht an Duine le Próisis Dromchla

Scrúdaigh an tslí a n-idirghníomhaíonn an duine le ceann **amháin** de na próisis dromchla seo a leanas:

- Próisis abhann
- Próisis chósta
- Próisis ollghluaiseachta.

Idirghníomhaíocht aitheanta **3m**

Míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann **27m**

Má aithnítear an dara idirghníomhaíocht, ceadaigh é le haghaidh PSÁ amháin.

Caithfear míniú a thabhairt ar gach idirghníomhaíocht eile le haghaidh PSÁanna.

Ceadaigh PSÁ amháin le haghaidh sampla ainmnithe.

Ceadaigh PSÁ amháin as léaráid anótáilte ábhartha.

Is féidir PSÁanna a bhronnadh ar eolas ábhartha, sa bhreis ar an téacs, a thugtar sna léaráidí.

Is féidir glacadh le léirmhíntithe dearfacha agus diúltacha.

Iomlán 30m

Ceist 3

3A. Próisis Dromchla

www.booking.com

www.worldofwaterfalls.com

www.britannica.com

Scrúdaigh na fótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) I do fhreagarleabhar, meaitseáil gach ceann de na litreacha **A**, **B** agus **C** ar na fótagraif thuas, leis an gné is fearr a mheaitseálann í as an liosta thíos:

- **B** Eas **3m**
- **C** Sciorradh talún **3m**
- **A** Trá. **3m**

- (ii) I do fhreagarleabhar, meaitseáil gach ceann de na litreacha **A**, **B** agus **C** ar na fótagraif thuas, leis an bpróiseas as an liosta thíos is mó a luaitear le foirmiú na gné san fhótagraf.

- **A** Sil-leagan cósta **3m**
- **B** Creimeadh abhann **3m**
- **C** Ollghluaiseacht. **3m**

- (iii) Ainmnigh próiseas **amháin** a bhaineann le creimeadh abhann.

Próiseas bailí ainmnithe **6m**

- (iv) Mínigh go hachomair an próiseas a bhaineann le *síobadh feadh cladaigh*.

Míniú achomair **2 PSÁ @ 3 mharc an ceann** **6m**

Iomlán 30m

3B. Síonchaitheamh

- (i) Ainmnigh **dhá** thoisc ar bith a mbíonn tionchar acu ar shíonchaitheamh.

Dhá thoisc bhailí ainmnithe @ 2 mharc an ceann 4m

- (ii) Tabhair cur síos agus míniú ar **dhá** cheann ar bith de na cineálacha síonchaithimh seo a leanas:

- Gníomhaíocht reo is coscartha
- Carbónáitú
- Síonchaitheamh oinniúnach.

Cineál síonchaithimh 1 mínithe 6 PSÁ @ 3 mharc an ceann 18m

Cineál síonchaithimh 2 mínithe 6 PSÁ @ 3 mharc an ceann 18m

Ceadaigh PSÁ amháin as léaráid anótáilte ábhartha.

Is féidir PSÁanna a bhronnadh ar eolas ábhartha, sa bhreis ar an téacs, a thugtar sna léaráidí.

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Iomlán 40m

3C. Teicteonaic Plátaí

- (i) Ainmnigh **dhá** shampla de phlátaí teicteonacha.

Dhá phláta teicteonacha bailí ainmnithe 3m+3m

- (ii) Ainmnigh **dhá** chineál teorann plátaí.

Dhá chineál teorann plátaí bailí ainmnithe 3m+3m

- (iii) Tabhair cur síos agus míniú ar a dtarlaíonn ag teorainneacha plátaí.

Cur síos / míniú 6PSÁ @ 3 mharc an ceann. 18m

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Ceadaigh sampla ainmnithe difriúil le haghaidh PSÁ amháin.

Ceadaigh PSÁ amháin as léaráid anótáilte ábhartha.

Is féidir PSÁanna a bhronnadh ar eolas ábhartha, sa bhreis ar an eolas atá sa téacs, a thugtar sna léaráidí.

Iomlán 30m

ROINN 2

TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH

15

Ceist 4 go 6

Ceist 4

4A. Réigiún Eorpach

Tarraing sracléarscáil de réigiún **Eorpach (nach bhfuil in Éirinn)** a bhfuil staidéar déanta agat air.

Ar an tsracléarscáil sin, **taispeáin** agus **ainmnigh** gach ceann díobh seo a leanas:

- Abhainn ainmnithe **amháin** sa réigiún sin
- **Dhá** bhaile mór ainmnithe nó chathair ainmnithe sa réigiún sin
- Limistéar rilífe ainmnithe **amháin** (talamh ard nó talamh íseal) sa réigiún sin.

Imlíne an Réigiúin

6m grádaithe (6/4/2/0)

Abhainn:	Ainmnithe	2m
	Taispeánta	4m grádaithe (4/2/0)
Baile/Cathair 1:	Ainmnithe	2m
	Taispeánta	4m grádaithe (4/2/0)
Baile/Cathair 2:	Ainmnithe	2m
	Taispeánta	4m grádaithe (4/2/0)
Rilíf (talamh ard/talamh íseal):	Ainmnithe	2m
	Taispeánta	4m grádaithe (4/2/0)

Iomlán 30m

4B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Thánaisteach i Réigiún in Éirinn

Freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas agus tagairt agat do réigiún in Éirinn a bhfuil staidéar déanta agat air.

- (i) Ainmnigh sampla **amháin** de ghníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach sa réigiún sin.

Gníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach bhailí ainmnithe **4m**

- (ii) Mínigh na buntáistí atá ag an réigiún sin maidir le forbairt a dhéanamh ar an ngníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach sin.

Míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann **27m**

Má ainmnítear réigiún, ceadaiigh aon PSÁ amháin.

- (iii) Déan cur síos ar dhúshlán **amháin** atá roimh an ngníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach seo sa réigiún sin.

Míniú 3 PSÁ @ 3 mharc an ceann **9m**

Iomlán 40m

4C. Réigiúin agus Cultúr

Is minic a mhúnlaíonn na tosca seo a leanas an cultúr i réigiún:

Reiligiún	Teanga	Polaitíocht
Ceol/Damhsa		Spórt/Cluichí

Tabhair cur síos agus míniú ar an tábhacht a bhaineann le cultúr i réigiún **amháin** ar bith a bhfuil staidéar déanta agat air.

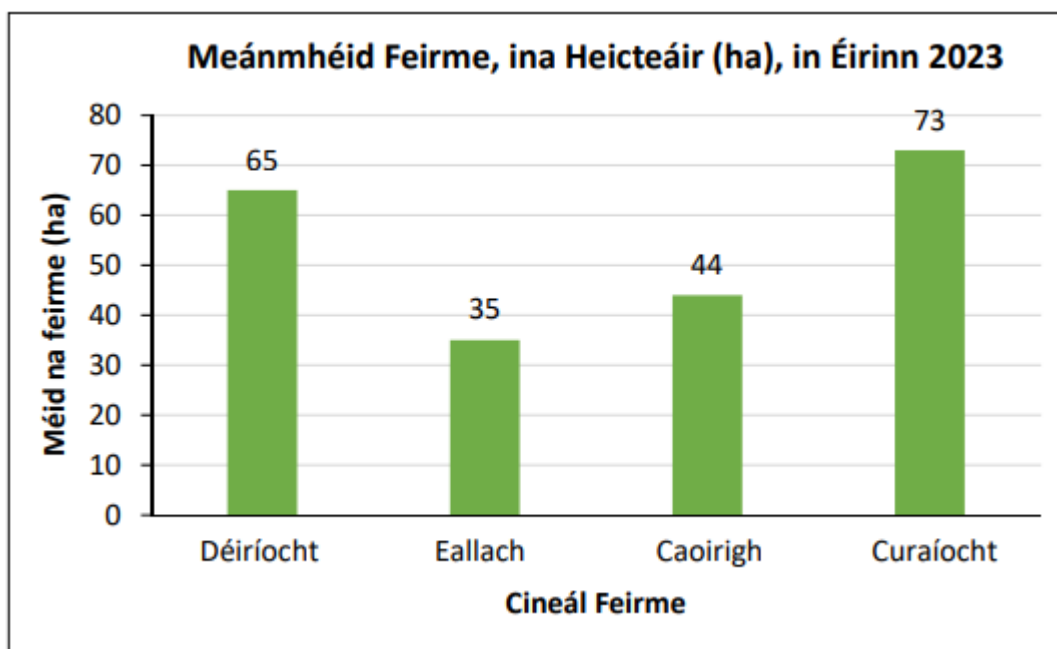
Cur síos/míniú 10 PSÁ @ 3 mharc an ceann

Má ainmnítear réigiún cultúrtha, ceadaiigh aon PSÁ amháin PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Iomlán 30m

Ceist 5

5A. Talmhaíocht in Éirinn

Arna chur in oiriúint ó www.teagasc.ie

Scrúdaigh an chart thuas ina dtaispeántar meánmhéid na bhfeirmeacha in Éirinn ina heicteáir (ha) in 2023 agus freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas.

- (i) Cén cineál feirme a raibh an mheánmhéid ab ísle inti?

Eallach 6m

- (ii) Cén mheánmhéid (ina heicteáir) a bhí sna feirmeacha curaíochta?

73 (ha) 6m

- (iii) Ríomh an difríocht (ina heicteáir) a bhí idir meánmhéid na bhfeirmeacha déiríochta agus meánmhéid na bhfeirmeacha caorach.

21 (ha) 6m

- (iv) Luaigh **dhá** tháirge a dhéantar as aschur feirme déiríochta.

Dhá tháirge bhailí luaite 3m+3m

- (v) Mínigh go hachomair an tábhacht a bhaineann leis an bhfeirmeoireacht i ngeilleagar na hÉireann.

Míniú achomair 2 PSÁ @ 3 mharc an ceann 6m

Iomlán 30m

5B. Gníomhaíochtaí Geilleagracha – Réigiún Eorpach

Mínigh forbairt **dhá** cheann ar bith díobh seo a leanas agus tagairt agat do réigiún **Eorpach** (**nach bhfuil in Éirinn**) a bhfuil staidéar déanta agat air:

- Na cúiseanna a mealltar **turasóirí** go dtí an réigiún
- Tábhacht na **déantúsaíochta** don réigiún
- Forbairt **iompair** sa réigiún.

1 Ghníomhaíocht amháin mínithe 7 PSÁ @ 3 mharc an ceann	21m
Gníomhaíocht 2 mínithe ag 6 PSÁ @ 3 mharc an ceann	18m
Réigiún ainmnithe	1m
	Iomlán 40m

5C. Fadhbanna Réigiúnacha

Tabhair cur síos agus míniú ar **dhá** fhadhb atá ag réigiún ar bith a bhfuil staidéar déanta agat air.

Fadhb 1:

Cur síos/Míniú 5 PSÁ @ 3 mharc an ceann 15m

Fadhb 2

Cur síos/Míniú 5 PSÁ @ 3 mharc an ceann 15m

Aon PSÁ amháin ar a laghad le haghaidh gach míniú a thugtar ar fhadhb.
Má ainmnítear réigiún, ceadaigh aon PSÁ amháin.

Iomlán 30m

Ceist 6

6A. Fostaíocht san Eoraip

Céatadán (%) an Phobail Oibre i dtíortha roghnaithe san Aontas Eorpach, 2023

Tír	An Pobal Oibre Iomlán (%)	Pobal Oibre na bhFireannach (%)	Pobal Oibre na mBaineannach (%)
An Ísiltír	83	87	80
Éire	79	84	74
An Fhionlainn	78	78	78
An Iodáil	66	76	57

Arna chur in oiriúint ó www.europa.eu

Scrúdaigh an tábla thuas ina bhfuil eolas faoin gcéatadán (%) den phobal oibre a bhí fostaithe i dtíortha roghnaithe san Aontas Eorpach in 2023 agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Cén céatadán (%) de phobal oibre na bhfireannach in Éirinn a bhí fostaithe?
84 (%) **6m**
- (ii) Cén tír ina raibh 78% de phobal oibre na mbaineannach fostaithe?
An Fhionlainn **6m**
- (iii) Ríomh an difríocht idir an céatadán (%) de phobal oibre na bhfireannach agus an céatadán (%) de phobal oibre na mbaineannach a bhí fostaithe san Iodáil.
19 (%) **6m**
- (iv) Luaigh **dhá** thairbhe a bhaineann tír as céatadán ard den phobal oibre bheith fostaithe.
Dhá thairbhe bhailí luaite **3m+3m**
- (v) Mínigh go hachomair cúis **amháin** a mbíonn an céatadán d'fhireannaigh a bhíonn fostaithe go minic níos airde ná an céatadán de bhaineannaigh a bhíonn fostaithe.
Míniú achomair **2 PSÁ @ 3 mharc an ceann** **6m**

Iomlán 30m

6B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Phríomhúil i Réigiún Ilchríochach / Fo-ilchríochach

Freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas agus tagairt agat do réigiún **Ilchríochach / Fo-Ilchríochach (nach bhfuil san Eoraip)** a bhfuil staidéar déanta agat air.

- (i) Ainmnigh gníomhaíocht gheilleagrach phríomhúil **amháin** a chuireann le geilleagar an réigiúin sin.

Sampla de ghníomhaíocht gheilleagrach phríomhúil bhailí **4m**

- (ii) Mínigh na buntáistí a bhaineann leis an réigiún sin maidir le forbairt na gníomhaíochta geilleagraí príomhúla a ainmníodh i gcuid (i) thuas.

Míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann **27m**

Má ainmnítear réigiún, ceadaiigh aon PSÁ amháin.

- (iii) Déan cur síos ar fhadhb **amháin** atá roimh an ngníomhaíocht gheilleagrach phríomhúil sa réigiún sin.

Míniú 3 PSÁ @ 3 mharc an ceann **9m**

Iomlán 40m

6C. Réigiúin Uirbeacha

Tabhair cur síos agus míniú ar na cúiseanna a bhí le fás limistéir uirbigh **amháin** ar bith a bhfuil staidéar déanta agat air.

Cur síos/míniú 10 PSÁ @ 3 mharc an ceann

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Má ainmnítear ceantar uirbeach, ceadaiigh aon PSÁ amháin.

Iomlán 30m

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i nGNÍOMHAÍOCHTAÍ GEILLEAGRACHA

Ceist 7 go 9

Tá 100 marc ag gabháil le gach ceist.

ROINN 3

TOGHAONAID

Ceist 7 go 12

Patrúin agus Próisis i nGníomhaíochtaí Geilleagracha (Ceist 7, 8 agus 9)

Patrúin agus Próisis i gComhshaol an Duine (Ceist 10, 11 agus 12)

Tá 100 marc ag gabháil le gach ceist.

Ceist 7

7A. Aerfótagraf

Scrúdaigh an t-aerfótagraf d'Uachtar Ard a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar ar an aerfótagraf.

Ar an tsracléarscáil, **taispeáin** agus **lipéadaigh** gach ceann díobh seo a leanas:

- Loch sa chúlra
- **Dhá** shráid a bhuaileann le chéile sa tulra ar chlé
- Páirc a úsáidtear le haghaidh talmhaíochta sa chúlra ar dheis
- Foirgneamh tionsclaíoch i lár an talaimh láir
- Páirc spóirt.

Imlíne na Sracléarscáile:

Teorainneacha/fráma	1m
Toisí (tírdhreach)	2m
Imprisean iomlán	2m grádaithe (2/1/0)
	Fo-lomlán 5m
Cúig mhír léirithe agus lipéadaithe mar seo a leanas:	
Á léiriú	3m grádaithe (3/1/0)
Lipéadaithe	2m
	Fo-lomlán 25m

Más follasach gur rianaíodh é, ceadai 50% de na marcanna le fáil as na gnéithe ach 0 marc as an 5 cinn atá le fáil as sracléarscáil.

Iomlán 30m

7B. Gníomhaíocht Gheilleagrach – Thuailliú an Chomhshaoil

- (i) Ainmnigh sampla **amháin** de thruailliú an chomhshaoil atá mar thoradh ar ghníomhaíocht gheilleagrach.

Sampla bailí ainmnithe **4m**

- (ii) Mínigh cúiseanna **agus** iarmhairtí thruailliú sin an chomhshaoil.

Cúis aitheanta aon PSÁ @ 3 mharc an ceann **3m**

Iarmhairt aitheanta aon PSÁ amháin @ 3 mharc an ceann **3m**

Míniú 6 PSÁ @ 3 mharc an ceann **18m**

- (iii) Déan cur síos ar an mbealach a bhféadfaí thuailliú sin an chomhshaoil a laghdú.

Míniú 4 PSÁ @ 3 mharc an ceann **12m**

Iomlán 40m

7C. Forbairt Gheilleagrach – Geilleagar Forbartha

Tabhair cur síos agus míniú ar fhorbairt cheann **amháin** de na gníomhaíochtaí geilleagracha seo a leanas agus tagairt á déanamh agat do gheilleagar forbartha a bhfuil staidéar déanta agat air:

- Turasóireacht
- Seirbhísí airgeadais
- Tionscail seirbhíse agus tionscail gan chuing.

Geilleagar forbartha ainmnithe **3m**

Cur síos/míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann **27m**

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Iomlán 30m

Ceist 8

8A. Fostaíocht in Éirinn

Líon na bpost nua a chruthaigh an Ghníomhaireacht Forbartha Tionscail (GFT, IDA sa Bhéarla) i gcontaetha roghnaithe in 2018, 2020 agus in 2022

Contae	2018	2020	2022
An Cabhán	16	30	39
Baile Átha Cliath	13,035	12,174	17,207
Luimneach	1,491	787	1,125
Ros Comáin	126	120	126

Arna chur in oiriúint ó www.oireachtas.ie

Scrúdaigh an tábla thuas ina dtaispeántar líon na bpost nua a chruthaigh an GFT i gcontaetha roghnaithe in 2018, 2020 agus in 2022 agus freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas.

- (i) Cé mhéad post nua a cruthaíodh i Luimneach in 2020?
787 **6m**
- (ii) Cén contae inar cruthaíodh an líon ba lú post nua in 2018?
An Cabhán **6m**
- (iii) Cén contae inar cruthaíodh 126 post nua in 2022?
Ros Comáin **6m**
- (iv) Ríomh an difríocht idir líon na bpost nua a cruthaíodh i mBaile Átha Cliath in 2020 agus in 2022.
5,033 **6m**
- (v) Mínigh go hachomair an chúis a bhfuil líon na bpost nua a cruthaíodh i mBaile Átha Cliath agus i Luimneach i bhfad níos airde ná líon ba bpost nua a cruthaíodh sa Chabhán agus i Ros Comáin.
Míniú achomair 2 PSÁ @ 3 mharc an ceann **6m**

Iomlán 30m

8B. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Cuir i gcás gur tugadh an tasc duit suíomh oiriúnach a fháil do mhonarcha nua taobh istigh den limistéar atá clúdaithe sa léarscáil.

- (i) Luaigh, ag baint úsáid as tagairt eangaí sé fhiigiúr, cá lonnófá an mhonarcha.

Tagairt eangaí sé fhiigiúr

4m grádaithe (4/2/0)

- (ii) Mínigh na cúiseanna ar roghnaigh tú an suíomh sin.

Cúiseanna míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann

27m

- (iii) Déan cur síos ar mhíbhuntáiste **amháin** a bhaineann le lonnú na monarchan ag an suíomh sin.

Cur síos déanta ar aon mhíbhuntáiste amháin 3 PSÁ @ 3 mharc an ceann 9m

Iomlán 40m

8C. Coilíneachas

- (i) Ainmnigh geilleagar **amháin** atá i mbéal forbartha agus a ndearnadh coilíniú air **agus** ainmnigh an tír a rinne an coilíniú air.

Tír choilínithe bhailí

3m

Tír choilíniúcháin bhailí

3m

- (ii) Tabhair cur síos agus míniú ar na tionchair a bhí ag an gcoilíneachas ar an ngeilleagar sin atá i mbéal forbartha.

Cur síos/Míniú 8 PSÁ @ 3 mharc an ceann

24m

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Iomlán 30m

Ceist 9

9A. Geilleagar na hÉireann

Clárúcháin Carranna Nua in Éirinn in 2023 de réir Cineál Innill

Cineál Innill	Céatadán (%) den Mhargadh
Peitreal	30
Díosail	22
Hibrid Pheitрил/Díosail	21
Leictreach	18
Hibrid Inluchtaithe Peitрил/Díosail	9

Arna chur in oiriúint ó www.simi.ie

Scrúdaigh na sonraí thuas a bhaineann le clárúcháin carranna nua in Éirinn in 2023 de réir cineál innill agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí sin a léiriú.

Grafpháipéar	3m
Lipéad / ciorcal curtha ar ais cheartingearach	3m grádaithe (3/1/0)
Lipéad curtha ar ais chothrománach / í Curtha sa Lár	3m grádaithe (3/1/0)
5 mhír @ 3 mharc an ceann grádaithe (3/1/0)	15m
	Fo-lomlán 24m

- (ii) I do fhreagarleabhar, mínigh go hachomair an bhrí atá leis an téarma *fuinneamh in-athnuaite*.

Míniú achomair 2 PSÁ @ 3 mharc an ceann	6m
	Iomlán 30m

9B. Cuideachta Ilnáisiúnta

- (i) Ainmnigh cuideachta ilnáisiúnta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi **agus** cuir in iúl an áit in Éirinn a bhfuil an chuideachta ilnáisiúnta sin lonnaithe.

Cuideachta Ilnáisiúnta (MNC) bailí ainmnithe **2m**

Suíomh bailí ainmnithe **2m**

- (ii) Ainmnigh táirge **amháin** a dhéanann an chuideachta ilnáisiúnta sin **agus** ainmnigh tír **amháin** (seachas Éire) ina ndíoltar an táirge sin.

Táirge bailí ainmnithe **3m**

Tír bhailí ainmnithe **3m**

- (iii) Mínigh na buntáistí a bhaineann an chuideachta ilnáisiúnta sin as a bheith lonnaithe in Éirinn.

Míniú 7 PSÁ @ 3 mharc an ceann **21m**

- (iv) Mínigh cúis **amháin** a bhféadfadh an chuideachta ilnáisiúnta sin cinneadh a dhéanamh aistriú go tír eile.

Míniú 3 PSÁ @ 3 mharc an ceann **9m**

Iomlán 40m

9C. Éire agus an tAontas Eorpach

Mínigh an tionchar a bhí ag ballraíocht san Aontas Eorpach ar gheilleagar na hÉireann.

Tionchar Aitheanta 1 PSÁ **3m**

Míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann **27m**

Má aithnítear an dara tionchar, ceadaiigh aon PSÁ amháin.

Má ainmnítear beartas (nó réimse beartais), ceadaiigh aon PSÁ amháin.

Iomlán 30m

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i gCOMHSHAOL AN DUINE

Ceist 10 go 12

Tá 100 marc ag gabháil le gach ceist.

Céim 10

10A. Aerfótagraf

Scrúdaigh an t-aerfótagraf d'Uachtar Ard a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar san aerfótagraf.

Ar an tsracléarscáil sin, **taispeáin** agus **lipéadaigh** gach ceann díobh seo a leanas:

- Carrchlós
- An Lárcheantar Gnó (CBD)
- Séipéal
- Limistéar de thithíocht leath-scoite sa tulra láir
- Limistéar le haghaidh caitheamh aimsire.

Imlíne na Sracléarscáile:

Teorainneacha/fráma	1m
Toisí (tírdhreach)	2m
Imprisean iomlán	2m grádaithe (2/1/0)
	Fo-lomlán 5m

Cúig mhír léirithe agus lipéadaithe mar seo a leanas:

Á léiriú	3m grádaithe (3/1/0)
Lipéadaithe	2m
	Fo-lomlán 25m

Más follasach gur rianaíodh é, ceadaigh 50% de na marcanna le fáil as na gnéithe ach 0 marc as an 5 cinn atá le fáil as sracléarscáil.

Iomlán 30m

10B. Imirce – Éire

Tarlaíonn imirce mar thoradh ar thosca brú agus ar thosca tarraingthe.

- (i) Ainmnigh toisc bhrú **amháin agus** toisc tharraingthe **amháin** a bhaineann leis an imirce.

Toisc bhrú ainmnithe **2m**

Toisc tharraingthe ainmnithe **2m**

- (ii) Déan plé ar na bealaí dearfacha a dtéann an imirce i bhfeidhm ar Éirinn.

Plé 6 PSÁ @ 3 mharc an ceann **18m**

- (iii) Déan plé ar na bealaí diúltacha a dtéann an imirce i bhfeidhm ar Éirinn.

Plé 6 PSÁ @ 3 mharc an ceann **18m**

Iomlán 40m

10C. Plódú Tráchta

- (i) Ainmnigh sampla **amháin** de limistéar uirbeach ina mbíonn fadhb le plódú tráchta.

Sampla ainmnithe **3m**

- (ii) Tabhair cur síos agus míniú ar na bearta a d'fhéadfaí a dhéanamh i limistéir uirbeacha d'fhonn fadhb an phlódaithe tráchta a réiteach.

Cur síos/Míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann **27m**

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Iomlán 30m

Ceist 11

11A. Tréithe Daonra

Figiúirí daonra do thíortha roghnaithe san AE, 2022

Tír	Daonra iomlán (milliúin)	Dlús an Daonra (líon daoine in aghaidh gach km ²)	Ráta Breithe (in aghaidh 1,000 den daonra)
Éire	5.2	75	10.4
An Bheilg	11.6	384	9.8
An Liotuáin	2.8	45	7.8
An Ghréig	10.5	80	7.3

Arna chur in oiriúint ó

www.europa.eu

Scrúdaigh an tábla thuas ina dtaispeántar figiúirí daonra do thíortha roghnaithe san Aontas Eorpach in 2022 agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Céard ab ea daonra (ina mhilliúin) na hÉireann?
5.2 (milliúin) **6m**
- (ii) Cén tír ina raibh an dlús daonra ab airde?
An Bheilg **6m**
- (iii) Cén tír ina raibh ráta breithe de 7.3?
An Ghréig **6m**
- (iv) Ríomh an difríocht (ina milliúin) idir daonra iomlán na Liotuáine agus daonra iomlán na Gréige.
7.7 (milliúin) **6m**
- (v) Mínigh go hachomair tionchar **amháin** atá ag rátaí breithe arda.
Míniú achomair 2 PSÁ @ 3 mharc an ceann **6m**

Iomlán 30m

11B. Cathair sa Domhan i mBéal Forbartha

- (i) Ainmnigh cathair **amháin** sa domhan i mbéal forbartha atá ag fás go tapa.

Cathair i mBéal Forbartha **4m**

- (ii) Luaigh **trí** thoisc a bhfuil tionchar acu ar fhás na cathrach sin sa domhan i mbéal forbartha.

Toisc 1: **3m**

Toisc 2: **3m**

Toisc 3: **3m**

- (iii) Tabhair cur síos agus míniú ar **thrí** fhadhb a bhaineann le fás tapa na cathrach sin sa domhan i mbéal forbartha.

Cur síos/Míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann **27m**

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Iomlán 40m

11C. Dinimic Daonra

‘Bíonn tionchar ag mórán tosca ar athrú ar an daonra agus ina measc sin tá leibhéil ioncaim, cultúr agus an tsochaí agus teicneolaíocht leighis.’

Tabhair cur síos agus míniú ar na tosca a mbíonn tionchar acu ar athrú ar an daonra.

Toisc ainmnithe **3m**

Cur síos/míniú 9 PSÁ @ 3 mharc an ceann **27m**

PSÁ amháin ar a laghad as míniú.

Ceadaigh dara toisc ainmnithe le haghaidh PSÁ amháin

Iomlán 30m

Ceist 12

12A. An Daonra Uirbeach

An Céatadán (%) de Dhaonra an Domhain a raibh Cónaí orthu i
Limistéir Uirbeacha, 1982-2022

Bliain	Céatadán (%) de Dhaonra an Domhain
1982	40
1992	44
2002	48
2012	53
2022	57

Arna chur in oiriúint ó www.worldbank.org

Scrúdaigh an tábla thuas ina dtaispeántar an céatadán (%) de dhaonra an domhain a raibh cónaí orthu i limistéir uirbeacha idir 1982 agus 2022 agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí sin a léiriú.

Grafpháipéar

Lipéad / ciorcal curtha ar ais cheartingearach

Lipéad curtha ar ais chothrománach / í Curtha sa Lár

5 mhír @ 3 mharc an ceann grádaithe (3/1/0)

3m

3m grádaithe (3/1/0)

3m grádaithe (3/1/0)

15m

Fo-lomlán 24m

- (ii) I do fhreagarleabhar, mínigh go hachomair iarmhairt **amháin** a bhaineann leis an gcéatadán (%) de dhaonra an domhain atá ina gcónaí i limistéir uirbeacha a bheith ag méadú.

Míniú achomair 2 PSÁ @ 3 mharc an ceann

6m

Iomlán 30m

12B. Gréasáin Lonnaíochta Tuaithe

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Ainmnigh trí ghréasán lonnaíochta tuaithe **dhifriúla** atá le feiceáil ar an léarscáil agus tabhair tagairt eangaí sé fhigiúr do shuíomh ina bhfuil sampla de gach ceann acu.

Pátrún 1 ainmnithe:	4m
Pátrún 2 ainmnithe:	3m
Pátrún 3 ainmnithe:	3m
Tagairt Eangaí 1:	4m grádaithe (4/2/0)
Tagairt Eangaí 2:	4m grádaithe (4/2/0)
Tagairt Eangaí 3:	4m grádaithe (4/2/0)

- (ii) Tabhair cur síos agus míniú ar gach ceann de na trí ghréasán lonnaíochta tuaithe a d'ainmnigh tú i gcuid (i) thuas.

Cur síos/míniú ar gach pátrún:

Patrún 1: 2 PSÁ @ 3 mharc an ceann	6m
Patrún 2: 2 PSÁ @ 3 mharc an ceann	6m
Patrún 3: 2 PSÁ @ 3 mharc an ceann	6m

Iomlán 40m

12C. Talamhúsáid Uirbeach

- (i) Ainmnigh limistéar uirbeach **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air.

Limistéar uirbeach bailí ainmnithe	3m
---	-----------

- (ii) Ainmnigh **dhá** thalamhúsáid sa limistéar uirbeach sin.

Talamhúsáidí bailí ainmnithe	3m+3m
-------------------------------------	--------------

- (iii) Tabhair cur síos agus míniú ar an gcaoi ar athraigh na talamhúsáidí uirbeacha sin le himeacht aimsire.

Cur síos/míniú 7 PSÁ @ 3 mharc an ceann	21m
--	------------

Iomlán 30m

